

1945

Deportácia židovského obyvateľstva do nemeckých vyhladzovacích táborov v roku 1942



Povojnová exhumácia 747 obetí, ktoré zavraždili nemeckí okupanti a príslušníci HG po potlačení SNP v Kremničke



litu Nemecku a Hitlerovi, ale zároveň sa snažili zmierniť nacistické represálie. **Agóniu ľudáckeho režimu ukončil v apríli 1945 útek štátnych predstaviteľov pred postupujúcou Červenou armádou do Rakúska a Nemecka.**

“Slovenský štát nebol katolícky, lebo jeho ideológia, zákony a prax boli vo vážnych veciach v rozpore s kresťanským učením a hodnotami.”

Pavol Martinický, publicista

Židovský kódex stál na začiatku “konečného riešenia židovskej otázky”



CHCEŠ VEDIEŤ VIAC?

Odporúčané webstránky:
www.upn.gov.sk; www.enrs.eu



EURÓPSKA SIEŤ
PAMÄŤ A SOLIDARITA

REŽIM SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 1939 – 1945

Obdobie existencie Slovenskej republiky (SR) z rokov 1939 - 1945 zostáva dodnes najcitlivejšou a najkontroverznejšou epochou našich dejín. Vyplýva to predovšetkým z nedemokratického charakteru jej režimu. Jeho základy boli položené už po vyhlásení autonómie Slovenska 6. októbra 1938, keď sa jedinou vládnuou stranou v krajine stala Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS). Fungovanie politického systému prvej SR sa však menilo v dôsledku zásahov nacistického Nemecka, aktivít domácej vládnucej garnitúry a vývoja na frontoch druhej svetovej vojny.

1939 - 1945



Vojtech Tuka, predseda vlády prvej Slovenskej republiky



Alexander Mach, veliteľ Hlinkovej gardy, minister vnútra a podpredseda vlády prvej Slovenskej republiky



Jozef Tiso, premiér a prezident prvej Slovenskej republiky



Prehliadka Hlinkovej gardy

1940



Adolf Hitler si v Berlíne podáva ruku s Jozefom Tisom

VZNIK A UPEVŇOVANIE REŽIMU (OKTÓBER 1938 - JÚL 1940)

Obdobie medzi októbrom 1938 a júlom 1940 charakterizovalo zavedenie a upevňovanie mocenského monopolu HSĽS. Okrem nej mohli na slovenskej politickej scéne legálne pôsobiť iba strany zastupujúce nemeckú a maďarskú menšinu: Nemecká strana (Deutsche Partei) a Zjednotená maďarská strana (Egyesült Magyar Párt), ktorá niesla od roku 1940 názov Maďarská strana na Slovensku (Szlovenszkoí Magyar Párt). Autonómna vláda rozpustila i väčšinu neľudáckych spoločenských, kultúrnych a telovýchovných organizácií a spolkov. Zakázaná bola takisto opozičná tlač a posilnila sa cenzúra. Politickí oponenti režimu boli väznení v koncentračnom tábore v Ilave. **Dôležitú úlohu pri budovaní autoritatívneho režimu zohrávala Hlinkova garda (HG), ktorá sa 28. októbra 1938 stala jedinou brannou organizáciou na slovenskom území. Mnohí gardisti sa pod zámienkou naprávania starých krívd dopúšťali násilností namierených proti Čechom, Židom i opozične zmýšľajúcim Slovákom.**

Po vzniku samostatného Slovenského štátu 14. marca 1939 (po prijatí ústavy 21. júla 1939 Slovenskej republiky) získalo v HSĽS rozhodujúce postavenie konzervatívno-klerikálne krídlo pod vedením premiéra (od 26. októbra 1939 prezidenta) Dr. Jozefa Tisa. Jeho snahou bolo vytvoriť

autoritatívny režim s niektorými demokratickými prvkami (parlamentarizmus, nezávislé súdnictvo, apolitická armáda), ktorý by vyhovoval väčšine slovenského obyvateľstva i nacistickému Nemecku. Prijatím tzv. Ochrannej zmluvy 23. marca 1939 sa však slovenská vláda zaviazala podriaďiť svoju zahraničnú, vojenskú a hospodársku politiku nemeckým záujmom. Jej priamym dôsledkom bolo zavlečenie SR do druhej svetovej vojny. Sčasti pod tlakom nacistov, sčasti z vlastnej iniciatívy, boli už v roku 1939 schválené aj nariadenia diskriminujúce židovských občanov.

DOČASNÝ VZOSTUP RADIKÁLOV A ROZKLAD REŽIMU (JÚL 1940 - AUGUST 1944)

Po zásahu Adolfa Hitlera v júli 1940 (tzv. salzburský diktát) získalo výrazný podiel na moci radikálne krídlo HSĽS pod vedením premiéra prof. Vojtecha Tuku a hlavného veliteľa HG Alexandra Macha, ktoré s pomocou nemeckých poradcov (beráterov) zavádzalo do politického systému SR metódy nemeckého národného socializmu. Zákony prijaté snemom (parlamentom) boli nahradzované vládnymi nariadeniami. Tzv. Židovský kódex vydaný v septembri 1941 ešte viac oklieštil občianske práva židovského obyvateľstva a upravoval prevod židovského majetku do "árijského" vlastníctva (tzv. arizácia). Antisemitická politika režimu vyvrcholila v roku 1942 deportáciami

väčšiny slovenských Židov do nacistických vyhladzovacích táborov. **Celkovo sa stalo obeťami holokaustu asi 70 tisíc židovských občanov prvej Slovenskej republiky.**

K tomuto obdobiu sa viaže aj úsilie radikálnych ľudákov o zosadenie prezidenta Tisa. Ich plány zosnovať štátny prevrat s pomocou HG však stroskotali, nakoľko prezidentu podporil minister národnej obrany a hlavný veliteľ armády generál Ferdinand Čatloš. Víťazstvo konzervatívneho krídla potvrdilo v októbri 1942 zavedenie vodcovského princípu v HSĽS, ktorý upevnil postavenie prezidenta Tisa ako hlavy štátu a strany.

V dôsledku strategického obratu na frontoch druhej svetovej vojny v roku 1943 sa ľudácky režim začal rozkladať. Súbežne s aktivizáciou odbojového hnutia sa medzi politikmi a pracovníkmi štátneho aparátu rozmáhal alibizmus a "prevracanie kabátov", aby si zabezpečili bezpečný prechod do nových pomerov.

ZÁNIK REŽIMU (SEPTEMBER 1944 - APRÍL 1945)

Kríza ľudáckeho režimu vyvrcholila v auguste 1944 vypuknutím Slovenského národného povstania a následnou nemeckou okupáciou. Rekonštruovanej slovenskej vláde pod vedením Dr. Štefana Tisa zostali len obmedzené kompetencie. Skutočná moc prešla do rúk okupačných orgánov, s ktorými úzko spolupracovala HG. Prezident Tiso a jeho ministri vyjadrovali do poslednej chvíle neochvejnú loja-